

Zvezek 21.

Letnik III.

SLOVENKA

GLASILO

SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Izdajatelj in odgovorni urednik

Fran Godnik.

V TRSTU, 1899.

Lastnik konsoreij lista »Edinost«. — Natisnila tiskarna
konsoreija lista »Edinost«.

„Slovenka“

Glasiło slovenskega ženstva.

Izhaja v Trstu kakor priloga „Edinosti“ vsako drugo soboto.

Naročnina znaša za vse leto 3 gld.; za naročnike »Edinosti« pa 2 gld.; posamezne številke se dobivajo v Trstu v tobakarni g. Lavrenčiča na trgu della Caserma po 12 kr. — Rokopisi naj se pošljajo uredništvu »Slovenke«, naročnina pa upravništvu »Edinosti«, ul. Molino piccolo št. 3.

Vsebina 21. zvezka:

Mokriška: Na pokopališču — pesem. — J. Potapenko: Brez boja. — X. Y.: Vele rože. — Etbin Kristan: In družega nič...? — J. Sundečić: Sve sam tebi dao. — pesem. — Zorana: Marjetica maščevalka — pesem. — Zorana: Iz ženskega življenja. — Marica: Kusija. — Razno.

Zaloga in tovarna
pohištva vsake vrste

od

ALESSANDRO LEVI MINZI v TRSTU

Piazza Rosario št. 2. (šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapetarijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis
in franko vsakemu na zahtevo. **Cene brez konkurence.**

Predmeti postavijo se na brod ali železnico, brez da bi se za to kaj
zaračunalo.

Gričar & Mejač
Prečermurje (Slovene) ulice št. 9
Ljubljana

priporočata svojo bogato zalogo

izgotovljenih oblek

v vsaki velikosti

 po najnižjih cenah.

— **MIČNE NOVOSTI** —

v konfekciji za dame.

 Ceniki zastonj in franko.

Odlikovan fotografski atelier

A. Jerkič

— **v Gorici — Travnik št. 11,** —

prevzema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela. Krasno dovršene
fotografije v naravni veličini **10—15 gld.** po vsaki poslani fotogra-
fiji; družinske in druge skupine, razglede.

Manjše fotografije od **1—3 gld.** 6 komadov z neprekosljivo, umet-
niško dovršenostjo izdelane na vse mogoče papirje, na porcelan,
žido, platno itd.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje **20—25 gld. tisoč.**

Pri našem upravnistvu je dobiti:

AUGUST ŠENOA:

„Čuvaj se senjske roke“

krasna povest znamenitega hrvatskega pisatelja v slovenskem prevodu.

Komad 35 kr., po pošti 5 kr. več.

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 21.

V Trstu, 21. oktobra 1899.

Letnik III.

Na pokopališču.

V
ečerne zarije plamteči svit
po širnem, smrtuem polji je razlit,
po cvetji rosнем sed zelenja;
žari se križ... Rešnik razpet. . Njegov
pogled je v dolge vrste vpert grobov,
v nebrojne križe : znak vstajenja !...

Tam z dalje mili glas zvonov iz lin
se spaja s petjem sladkim slavca in
zveni tje v tihi mrak vabljivo ;
je čuti s stolpa pozne ure vdar,
ko skozi vrata nekov mladi par
prihaja sem na smrtno ujivo...

Pri križu sred grobišča obstoji,
šepeče mnogo tam o »svidenji«,
ljubavi »vernej, večnotrajni«...
Ne čujejo, oh, mrtveci v grobeh.
priseg ne čujejo src mladih teh ;
ne moti to jih nič v njih spanji !

Sreč premnogo, ki zdaj tu trohni,
nekoč je sanjalo, kar sanjaš ti,
to križi pičajo okoli ;
pa zginil je ljubavi sladki sen,
zagrnil nade zlate grob prsten,
tu našlo leka mnogo boli...

I vama skoro bo zazoril dan,
ko zove vaju smrti klic grozan,
da ležeta tu v ozko jamo ;
najtrajnejša zvestoba je le tu,
v tem pristanišči večnega miru,
vse drugo besedilo samo !...

Mokriška.

Brez boja.

Povest. Ruski spisal J. Potapenko. Prevel Vetušekov.

(Dalje.)

es, sam že začnjam tako misliti, dasi doslej ni bilo nika-kega povoda!« je odvrnil Volonski.

»To je strašno neprijetno, strašno! Jaz ne bi hotela da bi se vidva sprla!«

»Pa se tudi nisva spria, no ... Samo odkrila sva nekaj.«

»Tako? Kaj pa takega?«

»Da odkrila. Po dolgem združenju sva zdaj odkrila, da se ne strinjava v najtemeljitejših nazorih in da imava različen okus. To je silno čudno ter skoro neverjetno, ali pomislite, da jaz, knjigovodja, gledam na umetnost kakor umetnik, a on, umetnik, gleda nanjo kakor knjigovodja. Niste zapazili tega?«

»Priznavam ... Meni se je to dozdevalo!« je odgovorila Olga Mihajlovna.

»No, tedaj. Vsa stvar je v tem, da sem začel odločno protestovati proti njegovim nazorom, a njemu to ni prijalo. Ne vem, zakaj mu to ne ugaja? Prej je vedno dobrodušno sprejemal moje opombe, kakor i jaz njegove. V njem se je pojavila nekaka razdražljivost nestrpnost ... Veste-li, kaj vam povem Olga Mihajlovna ... Samo vi mi obečajte, da se ne bodete jezili ...«

»O, kaj pa mislite? Vi niste sposobni ničesar takega!« je rekla smehljaje.

»To je odvisno od mnenja. Zdi se mi, da je začel dvojiti o svojem umetniškem poklicu in ... po mojem mnenju ne zaman.«

»Menite, da nima talenta?« je vprašala, ozreši se zamišljeno vanj.

»Na nesrečo, da ... Zato ker to je velika nesreča, kadar je človek potratil za to najboljša leta, najboljše moči. Vi končno ne delite mojega mnenja, in to je umevno: pravo imate biti pristranska...«

»Jaz?«

Počasi je zmajala z glavo in dostavila:

»Ne znam biti pristranska, Vladimir Aleksjejevič! Žal mi je, pomilujem ga, a vendar moram povedati resnico: bojim se, da imate prav! Ste-li dobro pogledali moj portret? Kaj ste našli v njem?«

»Točno, hladno, formalno fotografijo. Črte lica so risane pravilno, očitati ni ničesar, no vaš izraz, vaša sanjarska zamišljenost, kojo sem tako često zasačil na vašem obrazu, — tega ni niti sence in ne bode, zato ker, prepričan sem, Ivan Petrovič ni zapazil tega.

Torej, portret je sličen, a mrtev, kakor tudi ona slika, katero je slikal prej. Ivan Petrovič sicer govori, da vlití dušo v kako sliko ne spada v zadačo umetnosti in da je treba samo spretno risati ter spretno rabiti barve, kljub temu vendar on to čuti. In če je tako, potem mora biti nezadovoljen s seboj in z vsem na svetu. Kaj pa vi menite o svojem portretu?»

Olga je molčala. Šla sta skupaj molče še kako minuto in po tem je obstala poleg vhoda ter mu pomolila roko.

»Srečno . . . Na cilju sva! . . . Ali najin razgovor ni končan, kaj ne da?»

On se je poklonil in odšel.

V.

To je prišlo nekako samo od sebe. Ko se je Volonski zbudil okolo devetih zjutraj, Morneva že ni bilo doma. Izginil je, da Volonski ni vedel kam. Vladimir Aleksjejevič ni imel nič proti temu, zdelo se mu je celo, da je tako treba. Med prijateljema so nastali napeti odnošaji. Isti so nastali, kakor je mislil Volonski, nepravilno, brez povoda, ali ker so že bili, bilo bi težko često srečavati se. Zato sta ostali dan prebila vsak sebi. Volonski, napivši se čaja, se je zaklepal v delavnico. Pred štirinajstimi dnevi je pričel delati. Na pol vatla dolgem kosu platna se je risala zala ženska glavica se zlatimi, kódrastimi lasmi. Ko je moral iti v službo, ostavil je delo, odnesel sliko v sobo, skril jo v mizni predalnik ter zaklenil s ključem. To delo ga je razburjalo strašansko. Vse dni je hodil nekam zamišljen, z blestečimi očmi ter je celo nekoliko shujšal. Zatem je nerad, malone nevoljen šel v službo, a med tem časom je prihajal domov Mornev ter se poprijemal svoje slike. Portret Olge Mihajlovne je bil dovršen, no spopolnjeval je še neke detajle. Bilo je dogovorjeno, da, kadar portret povsem dovrši ter ga dene v okvir, pridejo Oznobini v njiju stanovanje ter si ogledajo sliko.

Iz pisarne je Volonski takoj zahajal obedovat v slabo gostilno, sedeval ondi do osmih, a zatem mahnil jo k Oznobinim, kjer se je mudil včasih le pet minut. Oznobini so zapazili, da se godi ž njim nekaj posebnega. Prihaja, pokramlja malce z Olgo Mihajlovno in gre, in vrhu tega ima pogled nekako čuden, mrzličen. A pri slovesu se tako zagleda v Olgino lice, kakor bi se za dolgo poslavljal. Včasih pravi: »Olga Mihajlovna, danes imate čudno lice!« to pravi tako prosto, pristrčno pred vsemi, da se nikakor ne more vzeti za poklon ali ljubeznjivost.

Zvečer se takisto nista shajala. Volonski je prihajal domov pozno. Večinoma se je docela brezmiselno klatil po ulicah, in izgledal

je tako, kakor človek, v čegar glavi tiči neka uporna misel. Nehal je celo brigati se za svojo vnanjost, in njegova črna brada je znatno zrasla, brke so visele navzdol; kravata ni bila dovolj sveža, česar bi ne bil preje nikoli pripustil.

Kadar je prihajal domov, je Mornev že spal. Takim načinom sta si izogibala drug drugega. Volonski je često premišljeval o tem. On v srcu ni negoval do prijatelja nikakega slabega čuta. Narobe, kakor prej, bilo bi mu tudi sedaj prijetno, izkazati tovarišu uslugo, videti ga srečnega. Toda bilo je nekaj nerazložljivega, kar mu je zabranjevalo čutiti se prosto v Mornovi navzočnosti, neka neumljiva okornost, odtujenost. Sklenil je večkrat: »Morava se vendar zmeniti; tako ni možno dalje, kajti to so skrajno nemoralni odnošaji!« In kljub temu je bil vsakikrat vesel, ko je, prišedši domov, našel Morneva spečega.

Tako razmerje je trajalo tri tedne ter mučilo oba. Neki večer je Volonski zašel k Oznobinim in prva fraza, ki jo je slišal od Mihaela Antonoviča, je bila sledeča:

»Jutri pridemo k vam v goste. Videli bomo, vsprejmete li nas z dostojno častjo!«

Volonski je obstal začujen. Razumel ni ničesar.

»Vi? k nama? Jutri?« je izpraševal.

»Da! Morda ne veste? Ivan Petrovič je dokončal sliko ter jo misli poslati na razstavo. Zato si jo pridemo ogledat...«

»Zelo drago, jako drago!« je dejal Ivan Petrovič zmočeno. »Kdaj naj vas pričakujeva?«

»Ivan Petrovič nas je povabil za jedno popoldne!«

»Aha!« mislil si je Volonski. »Računal je, da bodem ob tem času v uradu. Dobro!«

»Zmenjeno je, da on pride po Olgico, potem prideta ona dva k meni v urad, a od tam pojdemo vsi k vam. Moja žena ostane doma. Pa kako, da vam ni nič povedal? Kaj? Sta se-li sprla? Radi kakih neumnostij, seveda... To se dogaja, kadar ljudje stanujejo skupaj... Nemara bode te med tem časom v pisarni?«

»Hm!... Potrudim se, da bom doma!... je odvrnil zamišljeno Volonski. »Poskusim...«

In po njegovem licu je bilo vidno, da ga je ta vest vznemirila. Ko sta ostala z Olgo Mihajlovno sama, ga je vprašala ta:

»Kaj se godi z vami? Zakaj ste se tako izpremenili? Kar spoznati vas ni. Pogled imate tak, kakor bi bili večno vtopljeni v neko nadležno misel... Neka ideja, nek obraz vas zasleduje... Včasih se strašno bojim za vas!...«

Govorila je to s toplim, prijateljskim sočutjem in v njenih očeh je bil nemir. On jo je prijel za roko ter jo krepko stisnil in rekel:

»Da, da! Je že tako! Mene zasleduje neki obraz, neka fantazija... Ista se je polastila mojih možgan in srca! Pa tega vam nočem razodeti... In ne izprašujte me. Bojim se, da bo še hujše...«

Vstal je in brž, kakor da bi se domislil nekaj novega, dodal:

»Ne, glejte kaj, glejte! Sami uganite! Da, uganite! Ako ne, potem me je fantazija varala! Skeptiki govore, da je vsegdar tako, a jaz sem optimist, Olga Mihajlovna!«

Peslovil se je naglo ter odšel, zapustivši Olgo Mihajlovno presenečeno. V obče je ona zadnji čas živela v nemiru. Mornev pa Volonski sta sestavljala oni majhni krog, katerega je prištevala svojim, in mahoma je jela opazati, da se ta krog nekako razdira. Najhujše je bilo to, ker je menila, da je ona prouzročiteljica tega. Opazovala je sebe in jasno videla, da je od onega časa, ko se je v njihovem domu pojavil Volonski, začela takoj dajati njemu prednost pred Mornevim. Volonski je deloval nanjo z neko privlačno silo. Mornev je bil miren, razsoden človek, katerega, kakor se je dalo sklepati, niso nadlegovala nikaka nemirna vprašanja. Vse je bilo pri njem premišljeno in razsodno, kakor pri človeku, ki je preživel precej življenja, polnega prevar ter razočaranja, no, ki je slednjič omrznil ter sklenil motriti vse trezno. Niti dvomov, niti zmot, niti nepotrebne nemira. O umetnosti je sodil zdravo, toda pri njem se ni nikoli opazilo nikakega navdušenja. Nasprotno, v njegovi prisotnosti, pod vplivom njegovega pokojno-razsodnega pogleda in hladnega, pametnega govora, poleglo ter ugasnilo je nekam neopaženo vsako navdušenje še na njej, kar je ona čestokrat zapazila. So nekateri ljudje, ki se zdijo vedno starši; oni znajo biti umni, dobri, simpatični, no segreti se pri njih za kaj, dovoliti si nedolžno šalo, neumnost, — zdi se smešno, neumestno. Ž njimi je težko občevanje celo tedaj, kadar imamo razloge ljubiti jih, in jih tudi radi imamo, kadar niso pri nas. Takšen je bil Mornev. Volonski jo je takoj zanimal s svojo strastno navdušenostjo, s svojo gorečnostjo, s katero je bil v stanu po cele ure braniti svoje mnenje, ne odstopajoč od istega niti za las (to ji je ugajalo celó tedaj, kadar ni imel prav), konečno — se svojo iskrenostjo. Ona je rada občevala z njim, se dolgo pričkala ali samo gledala vanj, kadar je govoril z vnemo in z ognjem. In nekako neopaženo je Mornev vselej ostajal v strani, in prišlo je tako, da se je ona neprestano zanimala za Volonskega, a Mornev je stal na drugem mestu. Delala je to nehote, ne z namenom, no in vendar ni mogla postopati drugače, dasi je bila v nevarnosti, da zajde v neiskrenost, hnavstvo. In zdajci se jej je do-

zdevalo, da je baš to moglo, provzročiti razdor med prijateljema. Mornev je moral zapaziti to, ker ona tudi ni marala skrivati in ko-
nečno ga je to razžalilo. Toda kako naj se vede? Do njega čuti
iskreno nagnjene, a Volonski jo zanima vedno, vsako minuto, kadar
sta skupaj.

Takrat ji bilo neljubo slišati, da je Mornev povabil njo in očeta
nekako skrivoma pred Vladimirom Aleksijevičem. In ona stanujeta
skupaj. Treba bi ga bilo obvestiti o tem. Nedvojbeno bi hotel biti
takrat doma. In potem iste neumljive besede Volonskega o tem, da
ga zasleduje neki obraz, neka fantazija ter isti predlog »ugibanja«...
Kaj neki pomeni to? Vse to jo je mučilo in trpinčilo in z nemirno
nestrpnostjo je čakala jutrajšnjega dne.

Se bolj jo je vznemirjalo to, da v resnici ni verjela v sliko
Morneva. On je isto odnesel domov tako, kakoršna je bila oni dan,
ko sta se bila z Volonskim tako čudno sporekla. Čutil je tedaj, kakšen
vtis je napravila na njo slika in, odhajaje, je rekel nekam tolažljivo :
Na to je treba zreti kakor na zapričeti osnutek. Doma bodem še
veliko delal, in videli bodele marsikaj izpremenjenega!« Toda ona
ni verovala v te izpremembe. Ako ni mogel tukaj, ko je sedela pred
njim živa in vsa zamaknjena v misel — kako bi ga navdušila, doseč
glavne črte njenega pogleda, potem ne pomaga nobeno, še tako
vstrajno popravljanje doma.

Med tem je že sklenil poslati podobo na razstavo in to tudi stori.
Čas se je že približal, in druge slike ne utegne naslikati. Kaj mu
naj pove? Ako pove resnico, razžali ga morda globoko ali celo vniči
vse nadeje. Vrh tega, je-li ona opravičena tako zelo zanašati se na
svoj utis? Njej ne ugaja, a občinstvo bo sodilo drugače, hvalilo sliko...
No vzlic temu ona nikakor ni sposobna hvaliti tega, kar ji ne prija.
Njej je hlimba protivna na vsak način in ona misli, da je nemožno
prikriti hinavstvo. Isto se tako ali tako pokaže, zapazi se in tedaj je
še hujše. ...

Olga Mihajlovna je slabo prespala noč in zjutraj je vstala ble-
dega lica in jo je glava bolela. Premišljevala je samo o tem, da bi brž
minol isti dan, ki se ji je dozdeval nekam usoden. (Konec prih.)

Vele rože.

I.

Ali zrl kedaj si
zvezdo v tibi noči, —
ko se na nebesu...
od sestrice loči?

Kako vstrepetava
zvezda vrh višine...
ko sestrīca druga —
ji v vsemirju zgine!

In če dvoje mladih
src usoda loči...
Kaj, — da eno skoro
od bolesti — počī?

II.

Tam na mladem vrtu
roži dve cvetita...
sladko jim vonjava
v čašah je razlita...

A če roža ena —
pade v gredo vela...
druga ji na grobu —
lepše bo cvetela!

In če srce moje
v grob prerani pade...
Tebi na njem vsklile
bodo nove — nade...

III.

Tam na sinji gori
cerkvice je bela,
vanjo vsak dan ide
deva osamēla...

Nič ne toži ondi
nič ne obljubuje, —
le podobo Judaža
si ogleduje!

Ta prodal za zlato —
Krista je nezvesto...
Ah — in marsikdo
tako prodal — nevesto!

IV.

Ti, ki ljubav svojo
meni si odrekel.
Ti si mi ustvaril
za življenje — pekel!

Zdaj pa le še vstvari
si nebesa — zlata —
saj nevesta Ti je
lepa in bogata!

Jaz pa verno čakam
dneva odrešenja...
ko ljubezni ogenj
v srcu mi — pojenja.

X—Y.

In družega nič ...?

Spisal E. Kristan.

orenjski vlak sopiha skozi noč.

Tam gori proti Koroškemu bode hladneje, tukaj je še toplo. Saj je leto; po noči vročina pač nekoliko pojenja, vendar pa ostane v zraku neka toplota, ki v teh mesecih nikdar popolnoma ne izpuhti. Po vseh vozovih imajo potniki okna odprta. Drugače nebi se moglo niti dihati.

No, kadar pridejo tja v hribe, jih gotovo zapró.

Noč je res krasna. Nebo je temno modro, samo tu in tam se raztezajo svetlejšje proge po njem. Vse polno je zvezd, velikih, malih, rumenih, rudečkastih, celo modrih ali višnjevih, ka-li? Nekatere se vidijo nepremične, stalne, mirne, nekatere neprenehoma trepečejo, zmeraj enako, nekako hitro, kakor telegrafični zvončki na železniških postajah; nekatere pa zadrhté, pa se pomirijo, pa zopet vstrepečejo... Čez celo nebo, kar ga je videti iz vagonov, se razteza, liki mlečna proga po ténmem morju, bleščeča Rimska cesta, iz katere se dvigajo posamezne zvezdice, kakor bi bile nataknjene na nevidne žebličke in pribite na tisto dolgo svetlo progo.

Med zvezdami pa plava mesec, varajoč oči. Videti je, kakor bi se hitro, hitro trkljal po nebu, in če pogledaš v stran, pa zopet tja gori, je lažnjivec s svojo izposojeno lučjo zopet na svojem prejšnjem mestu, kakor da se ni niti trenotek odmaknil. Morda je res ostal, kjer je bil prej in samo naše oči so se motile? Takih zmot je vse polno, v življenju in izven njega — namreč tam, kjer mi k večjemu slutimo življenje, opazimo ga pa ne.

S kratka — bila je krasna noč.

Včasih je zavel opojen vonj iz gozdov, včasih se je začula pesem kakšnega slavčka iz loga, včasih je pripihljala kakšna blagodejna sapica, ter pobožala vroča čela in lica, včasih se je utrnila kakšna zvezda in hitro, hitro poletela skozi vzduh ter hipoma izginila; včasih je zazvižgala parna piščalka, železni velikan se je ustavil, nekoliko popotnikov je pobralo svoje kovčege ter zapustilo vozove, drugi so zlezli v kupéje, piščalka je vnovič zavriskala, vlak se je počasi zagugal, odmaknil pa pohitel dalje v noč.

V mojem kupeju je sedela neka ženska, precej, a ne pretirano elegantno oblečena, kakšnih trideset let stara. Gledala je skozi okno — kakor jaz. Kamor je ona zrla, tja sem zrl tudi jaz.

Videl sem zvezde, mesec, Rimsko cesto, temnomodro nebo, hribe, hiše, gozdove, dim, ki se je valjal od stroja, telegrafne motke, semtertje še kakšen drug predmet.

In družega nič...

Videl sem še nekaj, a tega ne morem opisati. Mogoče je, da sem se motil; moje oči so oslabele in včasih ne vidim stvari, ki jih vidi celi svet, včasih pa menim, da vidim nekaj, česar nihče drugi ne vidi. Ne — »menim«! V tistem trenutku sem čvrsto prepričan, da res nekaj vidim. Ako se pozneje spominjam, ne verujem sam sebi. Kajti večkrat se mi pripeti, da si domišljam stvari, ki so naravnost nemogoče....

Vlak sopiha skozi jasno noč in meni se zdi, kakor bi ga spremljala neka senca, kateri nikakor ne morem najti vira. Sence padajo samo od konkretnih predmetov, tukaj pa ni nič takega, kar bi lahko metalo senco. In vendar plava neprenehoma okrog okna našega kupéja. Vidim jo, čisto določno jo vidim. Prav tako hitro se pomika z nami, kakor vlak. Obrisov nima nobenih. Podobna je tistim oblakom, ki so na robih tako stanjšani in tako fino nijansirani, da je videti, kakor bi samo nebo imelo tukaj nekoliko drugačno barvo. In zdi se mi, kakor bi imela ta senca nekakšen poseben pomen.

Čudno mi je. Po glavi se mi meša tisoč misli, a vse so nejasne in nobena ni cela. Vrh tega se moram vedno ozirati na tisto senco. Nočem se, pa se moram. In menda je vendar vse to samo domišljija.

V tisti senci vidim svoj visavis. To je neumno. Kadar prav pogledam, tako kakor ljudje navadno gledajo, moram priznati, da sedi neznanka na svojem mestu in gleda v noč. A česa išče tam? Tako se ne gleda zvezd in meseca. Morda tudi ona vidi tisto senco. Ali bi jo vprašal?

Pa kaj mi je mar vse to?! Kaj me briga ta ženska sè svojim tožno sanjavim, vprašujočim pogledom?.... Kam se neki pelje?... Tudi to mi nič ni mar. A vendar se vprašujem.

In kaj je s to senco?...

Moja neznanka se oglasi.

Kdo mi pové, kako se je to zgodilo? Ali je res kaj rekla? Bil sem že v tako čudnem razpoloženju, da nisem verjel ne svojim očem, ne svojim ušesom. Moje oči gledajo senco, ki je nemogoča, moja ušesa slišijo glas, in tudi ta se mi zdi nemogoč. Vraga! Kakšen glas je to?

Morda sanjam! Ropotanje železnih koles me je vspavalo in v sanjah gledam strahove, pošasti. Kajti tako še nisem slišal govoriti

živega človeka. Njen glas je tako nenaraven, votel, čuden, kakor bi govoril grob. A njeno vprašanje je tako banalno! Pa vendar je to bilo njeno vprašanje...

— Ali me ne poznate več?...

Mene je samo njen glas osupnil; vprašanje ne. Niti mislil nisem, kaj me je vprašala. In zazdelo se mi je, da je tista senca priplavala sem notri, v voz in se vlegla med njo in mene. Moje misli so bile odsotne, kdo vé kje?

Nastal je molk.

Ako se sedaj zopet spominjam, mi je to popolnoma jasno. Ona me je nekaj vprašala, jaz ji nisem odgovoril. Najbrže je bila užaljena, pa ni hotela vpraševati dalje.

Toda tako mislim sedaj. A takrat? Vraga, kaj jaz vem, kaj sem mislil takrat? Bila je ravno čudna ura. Ura, ko so nezavedni elementi v človeku močnejši od zavednih, ko splava vsa logika po vodi, ko se prikazuje največi modrijan svetu kakor največi tepec.

Ko pišem te vrstice, ne da bi prav vedel, zakaj in čemu, mi je kri povsem hladna in mirna. Trezno lahko sodim in pametno brzdam svojo domišljijo. Dobro vem, da ni bilo sence, ampak da je le menda fantazija nekaj gledala, česar ni bilo. Toda prosim vas, ne vprašujte me preveč. Šaj vem, kaj bi me lahko vprašali. Čital sem razne knjige, slišal sem besede, pametnih, celó modrih ljudij, celó profesorjev, in vem, da se nič ne zgodi brez vzroka. Vi bi me torej lahko vprašali, kaj je zavelo mojo domišljijo na tako čudna pota. In zato vas prosim: ne vprašujte me preveč. Moja domišljija je včasih vseskozi rebelična. Vsako avtoriteto zanikuje. Včasih sem jo izpraševal, a odvadil sem se tega, ker vem, da ne dobim odgovora. K večemu se mi hudobno nasmeje in jaz ostanem tepec. Ta domišljija se ponaša, kakor bi bila nekaj samostalnega, ne pa del moje osebnosti, ki bi morala imeti moč nad njo.

Toda v tistem trenutku nisem razmišljeval tega.

Senca je padala pred mojimi očmi in kakor bi me kakšen demon silil, sem moral upirati vanjo svoj pogled. In senca se je krivila in raztezala in spreminjala v obrisih in v obliki, in naenkrat se mi je zdelo, da gledam hudobno pošast, ki se reži name. A prihodnji hip je odplavala proti ženi ter se zopet dvigala in mešala liki kakšna megla, ki hoče objeti in poviti nase ženo.

V tem trenutku se je vlak ustavil.

Sprevodnik je zaklical ime neke postaje. Nisem slišal, kaj je zaklical, samo njegov glas sem čul. In to me je nekako zdramilo. Človeški glas — hipno sem se spomnil, da mi je pred kratkim za-

donel drug glas, tudi človeški glas v ušesih. Še ie sedaj je doprl do možganov in zganil sem se.

Ali me niste nekaj vprašali, milostiva?

Žena se je zdrgnila. Presumljivo me je pogledala, da sem se skoro prestrašil. To je bil eden tistih pogledov, katerih ni moči opisati, pogled, ki zbada v dušo.

Minilo je nekaj časa, ne vem, ali nekoliko sekund ali nekoliko minut. Tedaj je spregovorila.

— Menila sem, da me nočete slišati.

— Ne, oprostite! sem jecjal. Slišal sem — se pravi — menda nisem slišal — ampak — no — zmeden sem bil. Zdi se mi, da ste me nagovorili. Pa ne vem.

— Da. Vprašala sem Vas, ali me še poznate. A Vi ste molčali, pa sem mislila, da me nočete poznati.

— Nočem poznati? Oprostite, hočem Vas poznati, toda —

— Toda spremenili ste se od tistega časa, — to ste hoteli reči, kaj ne?

— Seveda, seveda. Namreč — ne — ne vem. No — vraga! Sāme nezmiselnosti govorim. Nič takega nisem hotel reči. Saj sam ne vem, kaj sem hotel reči... Dā, danes je jako lepa noč... Ah, oprostite! Moja neumna glava! Vi ste me vendar vprašali, ali Vas poznam. Ne, lahko ste povsem mirni. Ne morem Vas izdati, ker Vas res ne poznam. Toda — hm, če mi hočete povedati svoje ime. Ali sem vas že kdaj videl? Spomnil bi se. Veste —

— Da, da. Videla sva se že. Pa ni čudo. Res sem se izpremenila. Takrat sem bila še skoro otrok. To sedaj nisem več.

— Ne, dovolite, otrok niste več... Eh, prokleta senca!...

— Senca?... Ali jo vidite tudi Vi?

— Kaj je nebi videl? Saj je tu.

— Da, da. Sedaj je tukaj. Prej je bila tam zunaj.

— Kajpada. Tam zunaj...

Vlak je zazvižgal in se pomaknil. Peljali smo se dalje. Mi dva pa sva obmolknila. Ne vem zakaj.

Morda je bilo dobro tako. Ropotanje vlaka je spravilo moje misli nekoliko v pravi tir. Spoznal sem, da je bilo vse neumno, kar sem doslej govoril. Tedaj sem se namenil nekaj časa molčati, da se mi možgani popolnoma umirijo.

Tudi ona je molčala.

Senca, ki je plavala prej okrog njene glave, se je razdelila, posamezni njeni deli so se polegli krog ženinih očij, krog njenih nosnic. To se mi je zdelo tako čudno, da sem se bolj in bolj zagle-

dal v njeno lice in naenkrat mi je vstal spomin. Najprvo nejasen, teman, meglen, pozneje se je zjasnil in počilo mi je pred očmi.

Kako je mogoče, da je nisem takoj poznal? Kako je to mogoče?

Ha, sedaj jo vidim, mlado dekletce, tako poredno in vendar tako resno, da so se vsi ljudje čudili, kako more biti v onem bitju združena taka različnost. Pa dá, davno je tega. Koliko let je že minilo izza tistih časov? Nevem natanko in ni mi mar. Spominjam se, da sva se često igrala skupaj, včasih sva se tudi skupaj učila. Bila sva dobra tovariša, celo intimna, a nikdar več, nego tovariša. Ej, kako je bila Pepica v tistih časih živa in vesela! Vse je kipelo in šumelo v njej in vsa živahnost njene duše se je slikala na njeni zunanosti. V teh velikih modrih očeh je plapolal ogenj, ob katerem so se morala užigati srca in danes se čudim, kako je mogoče, da se jaz nisem zaljubil v to žrjavico. Njeno lice — no, izpremenilo se je a jaz sem moral biti vendar slep, da nisem videl takoj tistih značajnih obrvij, tankih, fino zakroženih, nad nosom se skoro spajajočih, a ob straneh malce, malce zavitih kviško; da se nisem takoj spomnil tega ovala, tega ravnega, ozkega, na koncu malo plosnatega nosu z nenavadno finimi nosnicami; teh tenkih, kratkih, nekako ornamentalnih ustn. . .

Vlak se je zopet ustavil in ona se je dvignila.

— Vi izstopite tukaj? sem vprašal.

— Da v Lescah smo, jaz grem na Bled.

— V Lescah? Ej, nisem niti opazil. Torej sem tudi jaz na cilju.

— Aj, ali greste tudi vi na Bled?

— Da, pa morda še le zjutraj. Ako ne dobim voza, prenočim v Lescah.

— Mene čaka voz. Naročila sem ga brzojavno. Ako vam je všeč, ponudim vam mesto v njem. Prostora je dovolj. Sama sem, ne čaka me nihče.

— Sprejemam zahvalno.

— Pojdiva torej.

Pomagal sem ji odnesti prtljago. Seveda je imela poleg kovčega še nekoliko škatelj za klobuke in kaj vem še kakšne reči. Voz je čakal pred kolodvorom. Voznik jo je menda že poznal, ker se je samo molče odkril in ji vzel prtljago, da jo namesti na vozu. Sedla sva, voznik je počil z bičem, konja sta potegnili in odpeljali smo se skozi hladno, jasno noč. Ves pot sva molčala. Kdo vé, kje so blodile njene misli? Še o svojih ne vem, kam so zašle. . . .

(Dalje prih.).

Sve sam tebi dao.

(XXVI. „zvučak“ iz zbirke, svojoj Slo-
vanki izpjevanih pjesama.)

Srce sam ti dao
 Vrla ognja puno :
 Sad je ono tvoje,
 Moja sjajna kruno!
 Dušu sam ti dao,
 Kao zlato čistu;
 Jer u tvojoj duši
 Nadjoh dušu istu.
 Njebro sam ti dao,
 Kovčeg svetog plâma :
 Da mi u njem budeš
 Ti carica samâ.
 Čustvo sam ti dao,
 Nježno odniviljeno :
 Čustvo tvojim duhom
 S nova oživljeno.
 Misó sam ti dao :
 Da svakojim trenom:
 Druguje mi s tobom,
 Kâ oko sa zjenom.
 Maštu sam ti dao,
 Da u živoj slici :
 Svak se divi tvojoj
 Rajetoj dići.
 Pero sam ti dao,
 Svoje perce lakó :
 Da ti kitim kite,
 Kâ još nikom tako.
 Pjesmu sam ti dao,
 Kao nebo vedru :
 Da je gojiš, máziš
 Kâ čedo uz bedru.
 Ljubav sam ti dao :
 Nebesnicu pravu ;
 A uz ljubav, vienac
 Lovorov na glavu....
 Sve sam tebi dao.
 Što pjesnik imade :
 Što umje da stvori,
 I što smisliti znađe....

Све сам теби дао.

(XXVI. „звичак“ из збирке, својој
Словенки изпјеваних пјесама.)

Срце сам ти дао :
 Врла огња пуно :
 Сад је оно твоје,
 Моја сјајна круно !
 Душу сам ти дао,
 Као zlato чисту ;
 Јер у твојој души
 Нађох душу исту.
 Нјebro сам ти дао,
 Ковчег светог плâма :
 Да ми у њем будеш
 Ти царица самâ.
 Чуство сам ти дао,
 Нјежно однивљено :
 Чуство твојим духом
 С нова оживљено.
 Мисо сам ти дао :
 Да свакојим треном,
 Другује ми с тобом,
 Кâ око са зјеном.
 Машту сам ти дао,
 Да у живој слици :
 Свак се диви твојој
 Рајевитој дици.
 Pero сам ти дао,
 Своје перце лакó :
 Да ти китим ките,
 Кâ још ником тако.
 Пјесму сам ти дао,
 Као небо ведру :
 Да је гојиш, мáзиш,
 Кâ чедо уз бедру.
 Љубав сам ти дао
 Небесницу прáву ;
 А уз љубав, вјѐнац
 Ловоров на главу....
 Све сам теби дао,
 Што пјесник имаде :
 Што умје да створи,
 И што смислити знаде....

Sve sam tebi dao ;
 Pa iz svega toga :
 Miomiris diše
 Daba nebesnoga. —
 Je l' ti malo : — kaži
 Od pjesnika dara?
 Pjesnikove pošte?
 Pjesnikova žara?...
 Ali što pitam?...kad si
 Ti, Slovenko mila:
 Znala svom pjesniku
 Razvit k nebu krila ;
 Davši njemu svoju
 U zamjenu ljubav,
 Svježu kâ u Maju
 Miris cvijet ubav :
 Ljubav prekomjernu,
 Čestitu i vrlu :
 Ljubav nezazornu ;
 Ljubav neumrlu?...!

J. Sundečić.

Све сам теби дао ;
 Па из свега тога :
 Мпомирие дише
 Даха небеснога. —
 Је л' ти мало : — кажи
 Од pjesника дара?
 Пjesникове поште?
 Пjesникова жара?...
 Ал' што питај?...кад си
 Ти, Словенко мила:
 Знала свом пjesнику
 Развит к небу крила ;
 Давши њјему своју
 У замјену љубав,
 Свјежу кâ у Мају
 Мирис цвијет убав
 Љубав прекомјерну,
 Честиту и врлу ;
 Љубав незазорну ;
 Љубав неумрлу?...!

J. Сундечић.

K ženskemu vprašanju.

Spisala Ivanka.

mancipirana ženska :

Ta izraz je danes znan pač vsakemu količakaj izobraženemu človeku ; a pravi pojem imajo le malokateri.

Mnogim je ženska emancipacija le nekak divji izrastek mode, kojega treba odrezati prav ob korenu. Da le slišijo to besedo, že so pripravljeni pikro ugovarjati in zabavljati a na obrazu jim je brati zaničevanje, preziranje, nevoljo.

Kaj neki je temu vzrok?

Ponajvečkrat gotovo dejstvo, da se dotičniki se nobenkrat niso potrudili, natančneje razmotrivati o stvari ter jej priti do dna. Časih je pa temu kriva tudi kaka žalostna ali neprijetna iskušnja pod firmo ženske emancipacije.

Dobri stvari na korist reči moram prvim, da ni pravično izrehati sodbo brez skrbne preiskave ; a drugim zagotavljam, da so naleteli na krive, ponarejane firme.

Obdelujmo stvar nekoliko obširneje. —

Ako primerjamo moderno z emancipirano žensko, najdemo mej njima toliko nasprotstva in razlike, kakoršna je med dnevom in nočjo.

Modernej ženski je svet, življenje nekaka gledališčna predstava, pri kojoj menijo, da jim pripada le uloga — gledalca. Ako si narоче ložo ali plačajo vstopnino, menijo, da so storile več nego dovolj, in potem se hote le še zabavati ob trudu in naporu igralcev. . .

A igra jim niti ni vselej glavna zabava! Često zabijo na igro ter se vtope — v lastne in tuje bluže in frizure, v lastne in tuje opazovalce in čestilce . . . V tem premišljevanju so tako rekoč doma in to je, kar jih najdalje zanima. —

Da, modernej ženski treba obožavanja in toalete kakor ribi vde in ako jej vzameš to dvojce, ostane ti le še mrtva, brezpomembna, mnogokrat niti lepa podoba. Ob tem jedinem je pač vzrastla in ob tem sploh neha njena misel. Pomilovanja vredna stvar! . . .

Kako drugačna je emancipirana ženska! Njej je življenje občna delalnica za občni blagor, v kojoj morajo delovati vsi stanovi, najvišji in najnižji.

Med tem, ko smatra moderna ženska ljudmi nekako le one osebe, ki zavzemajo v družbi ž njo isto, višje ali vsaj ne mnogo nižje stališče in so jej najnižji sloji le nekake neprijetne, nadležne prikazni, s kojimi niti od daleč ne bi hotela priti v dotiko, vé emancipirana ženska, da je vse človeštvo jedna sama velika rodbina, razdeljena sicer v narode in stanove, ne pa v gospodo in nekaka borna, brezpravna bitja. Ona vé, da mora vsak ud te rodbine skrbeti in neumorno delovati za njen blagor sploh ter posebej za blagor onega naroda, kojega mati ga je rodila . . .

Emancipirana ženska se popolnoma zaveda dolžnosti, katere je prejela z življenjem vred . . . Zaveda pa se tudi svoje zmožnosti in moči v spolnovanje in dopolnitev teh dolžnosti. Ona hoče biti koristen ud svojega naroda in človeške družbe. —

Kako pa pride ona do te vzvišene zavednosti?

Po trudu in resnem dušnem delu. —

Ona išče najprvo sama sebe; a ne v koristi in zabavi, marveč v duševnem svojem svetu. Skrbno, skrbno raziskuje svoja nagnjenja in svoj talent, hoteč najti ono smer delovanja, za kojoj se čuti pred vsem drugim poklicano in sposobno. To je jako važno.

Gotovo je namreč, da skoro vsaki človek tako rekoč prinese s seboj na svet neko posebno veselje in tudi zmožnosti za kak poklic. In ako se po lastnej ali krivdi družih izneveri temu svojemu nagnjenju, spozna kasneje zmoto ter često toži, da je zgrešil svoj cilj.

Gotovo je nadalje, da kdor mnogo stvari začenja, navadno le malo ali nič ne dokonča ter da zamore posamezni človek le v. jednej samej stvari doseči popolnost. Tako n. pr. modroslovec ne more biti ob jednom glasbenik, zgodovinar, zvezdoslovec, slikar, zdravnik itd. Kdor bi si hotel vse znanstvene stroke popolnoma osvojiti, živeti bi moral dolga stoletja. —

Vsekako je seveda treba, da se o vsem toliko poučimo, kolikor nam je le možno; a jednej stvari, in to tistej, za katero imamo največ sposobnosti in poklica, posvetiti moramo posebno svoje moči, in o dobrem vspehu ni dvomiti.

Neko gotovo smer si toraj izbere emancipirana ženska, in zato je tudi njeno delovanje gotovo, vstrajno in vspešno. Tako nastajajo doktorice, profesorice, pesnikinje, pisateljice, razne umetnice, človekoljubkinje, politično uplivne ženske ter ženske, okrog katerih se tako rad zbira umetniški in izobraženi svet. Seli more in sme taka ženska prezirati ali celo zaničevati? Ne! Njih imena bode s spoštovanjem in občudovanjem izgovarjala zgodovina.

Izobraziti, duševno omikati se hoče emancipirana ženska, a ne radi osebne časti in dobička, marveč zato, da tem lažje in vspešneje deluje v prid naroda svojega ter vsega človeštva. Ona se z znanostjo noče ponašati, pač pa koristiti. Njej ni dovolj, da so jej znane razne razmere, ona jim išče vzroka in odpomoči.

Pa, oporekalo se mi bode, da bi morali potemtakem prepustiti možki študiranje in svoje službe ženskam ter prijeti doma za kuhalnico in šivanko. A temu ni tako. Prvič, ker še dolgo, dolgo ne bo toliko izobraženih ženskih, da bi izpodrivale moške iz služb; drugič pa, ker je ženska sama preveč navezana na domača dela in glede njih prenatančna, da bi jih pustila izvrševati ali tudi le samo nadzirati — možkim. Ona zraven svojih študij še vedno najde dovolj časa za urejevanje domačih opravil in dolžnosti.

Med tem, ko moderna ženska po divanih in oknih prodaja svoj dolg čas malemu psetu ali mimoidočim, in oni čas, kojega možki pretolčejo po gostilnah in kavarnah, porabi emancipirana ženska v to, da se suče marno in urno po domu s šivanko, gladilnikom, kuhalnico in enakim, ter umno in premišljeno oskrbuje gospodinjstvo. Ker razume svojo stvar in jej je čas dragocenost, naredi več in bolj v dveh urah, nego kdo drugi v poldnevu.

Ne bojte se tudi, da bi emancipirana ženska hotela navzeti si moške manire in običaje. Ne, ne! Emancipirana ženska hoče biti le ženska, a popolna, plemenita ženska.

Ona tudi želi in hoče, da se občuje in postopa ž njo kot z žensko, a ne z neumno, brezmiselno igračo.

Tudi za gospodarstvo in svoje pravice se vam, gospodje, ni prav nič bati. Po teh niti v sanjah ne hrepeni emancipirana ženska — le mej ne stavite nasilno njenemu duhu in njenemu delovanju.

Kaj ne, da mislite tudi, da vas ženska emancipacija oropa do cela ženske — ljubezni? O kako malo pač poznate koprneče srce izobražene ženske!

Ona, ki tako skrbno in zvesto goji blaga in nežna čustva v svojem srcu; ona, ki jej je duša tako polna lepih mislij in idealov; ona, ki tako hrepeni odpočiti si od truda in napora na zvestem ljubečem srcu — ona naj bi ne znala, ne hotela, ne mogla ljubiti!? Ah — kolika ironija!

Res je pač, da je njej ljubezen dragocen zaklad, kojega zvesto čuva in zapira v svojem srcu, boječ se, da ga ne izda lahkomišlno, nevredno . . .

A zato njej ljubimec ni le zopetni oboževatelj in novo kratkočasje, kakor onim lahkim, nakinčanim stvarjem; njej je ljubimec mož-ideal, izbran in ljubljen izmed milijonov . . .

Le izvolite si torej v družico emancipirano žensko! Prinese vam ne vselej denarja, kojega prijateljstvo itak ni zanesljivo, — a vsikdar vam prinese bogatstvo ljubezni in dušnih dragotin, kar vam ostane celo po nje smrti . . .

Ideal emancipirane ženske je naroda in človeštva blagor. In najlepše in najprostraneje polje delovanja v tem smislu se jej odpira ravno v zakonu. Zato pa je ona tudi vzorna soproga in vzorna mati. —

Poglejmo še, ako more biti ženska tudi kot žena in mati emancipirana?

Da, ravno tu bode koristila z emancipacijo neizrekljivo mnogo. Prepričajmo se.

Moderna koketka ostane v zakonu taka, kakoršna je bila pred njim, kar je naravno, ker njena duša nima drugega spoznanja.

Kakor je prej nervozno stremila za tem, da je imela ona prva najnovejše iz mode, tako bode tudi soprogu ob vsakem izprehodu obstajala pred raznimi izložbami ter ga trapila s prošnjami in grožnjami za novo prelerino, novo bluzo ter za prvikrat v razložbi izpostavljeni klobuk. In mož, boječ se daljega nadlegovanja, privoli zopet in zopet ter se morda skriva pred — upniki.

Tudi se, vajena vedni izpremembi, kmalu naveliča svojega moža,

ter bode prijazno sprejemala poklone in mogoče še kaj družega od raznih prilizencev in čestilcev.

A ne tako emancipirana ženska. Ako je že prej življenje smatrala resnim, bode se tembolj prizadevala v zakonu biti popolna.

Ona se ni omožila za to, da bi bila preskrbljena, ker zna za se v vsakem oziru sama skrbeti. Ona se je prvič omožila zato, ker je ljubila, drugič pa zato, ker ve, da je sposobna spolnovati dolžnosti soproge in matere. Njej ni mož le nekak dobroten, prijazen kasir, marveč srčno drag in ljubljen drug, kojega volji se rada in prostovoljno vklanja... Ona noče poznati le prijetnosti zakona, ona pozna natanjčno tudi njega dolžnosti, in njega neprilike jej niso nikdar čez glavo. —

In kako vzvišena, nedosegljiva je ona kot mati! Ko so nervoznej, jezljivej, le na zunaj omikanej ženski otroci le ljuba prijazna bitja in se njih nepokoja in naivnega vpraševanja takoj naveliča ter popolno prepušča njih oskrbo in vzgojo plačanim ljudem, — je duhovita, duševno izobrazena ženska vsa prevzeta najpopolnejše in najsladkejšje materinske ljubavi... Njej so otroci neizrekljiv dragocen dar, najdražji zaklad, za kojega skrbi neumorno noč in dan. Ona vé, da je nje najsvetejša dolžnost, vzgojiti ta mala nežna bitja v krepke in koristne ude človeške družbe in da jo čaka glede tega težka odgovornost.

In kje bi pač zamogla bolj plodonosno in na bolj plemenit način vporabiti svoje znanje, svoje prepričanje, svojo ljubezen do milega naroda nego pri vzgoji svoje dece!? Kako se uprav tu veseli, ko vidi, da se ni zaman trudila, zaman nabirala in spravljala — saj ima sedaj svojim otrokom kaj podariti!

Nje znanje, nje plemeniti nazori, nje domovinska ljubav, vse to prenešeno v te male, angelske glavice v ta nežna, nedolžna srca — kolik hasek, kako lep sad in kako sladko zadoščenje za trud in napor!...

Emancipirana ženska se mnogo uči in mnogo čita. A ona ne sprejema slepo sè zaprtimi očmi, kar se jej tu nudi! Sama si poišče resnice, in tej resnici je neomajno zvesta! In ako je bila v njej desetkrat prevarjena, bode jej še stokrat verovala — verovala v resnico, ne v prevaro!

Ker toraj sama ne pozna omahovanja in negotovosti, bode tudi v duše svojih otrok vcepila trdnost prepričanj ter postavila narazrušljiv temelj plemenitemu značaju.

Kako neprecenljive vrednosti je to za poznejše življenje njenih otrok! Ko se drugi bore in mučijo s tisoč dvomi ter se nazadnje,

siti napora in prevar, izneverijo vsemu ter ostane v njih duši le temna praznота — se mirno in samo-zavedno ozirajo sinovi in hčere emancipirane ženske v zvezdo, katero jim je pokazala mati... In ko že ona blaga, vzvišena žena davno počiva v ozkem grobu, spominjajo se je s svetim spoštovanjem in neminljivo ljubeznijo ter jo blagoslovljajo...

Vže iz teh skromnih, nepopolnih vrstic je razvidno, da emancipirana ženska nikakor ne zasluži preziranja in posmeha, marveč v vsakem oziru simpatij in priznanja. Zato pa:

Na dan, prava, plemenita ženska emancipacija!

Marjetica — maščevalka.

Cvetka tam bela
raste na trati,
deva pa zala
hoče zaznati:
Ali ji dragec
v daljni tujini
v srcu še hrani
prostor edini,
kakor nekdanj...

Pali so drobni
listi s cvetice,
ž njimi zbledelo
devi je lice...
Ah, maščevala
cvetje si svoje,
sumnje moreče
vrgla ji boje,
v mlado srce...

Zorana.

Rusija.

Po Ivanu Hoiću, posnela Mária.

(Dalje.)

ruska vseučilišča, kojih ima Rusija deset (Petrograd, Moskva, Harkov, Kazan, Kijev, Odesa, Jurjevo, Varšava, Tomsk in Helsingsfors.) imajo štiri fakultete: pravoslovno, zdravniško, zgodovinsko-jezikovno in fizikalično-matematiško; odgoja svečenikov je poverjena akademijam v Petrogradu, Moskvi, Kijevu in Kazanu in eparhijalnim semeniščem, kojih je 50. V Helsingsforsu je vseučilišče za Finsko s švedskim učnim jezikom. Slušatelj je na vseučiliščih mnogo (okoli 19.000). Tudi slušateljic je veliko. Leta 1892. je bilo 975 slušateljic in sicer je bilo od teh 631 pravoslavne vere, druge so bile židinjce.

Visoke šole so še: Aleksandrov licej v Petrogradu, 4 duhovne pravoslavne akademije v Kijevu, Moskvi, Petrogradu in Kazanu; Lazarov zavod za istočne jezike v Moskvi in mnogo drugih zavodov. Nadalje je visokih šol za narodno gospodarstvo, tehniko itd.

Središče vsega znanstvenega delovanja in prvo učenjaško društvo celega carstva je akademija znanosti v Petrogradu, koji je postavil temelj Peter Veliki ali otvorjena je bila še le po njegovi smrti. Z akademijo je v zvezi zvezdarna in glavni fizikalni observatorij v Petrogradu. Nadalje je po prostranem carstvu mnogo učenih in uglednih zavodov in društev kakor n. pr. glavna zvezdarna v Pulkovi, svobodno gospodarstveno društvo, arheološka komisija, znano gospodarsko društvo, čegar delovanje je dobro znano vsej Evropi, društvo za starine in zgodovino itd.

V širnem ruskem carstvu je nadalje mnogo muzejev, nebroy knjižnic in arhivov.

Občo naobrazbo ruskega naroda pospešujejo tudi neštetilni časopisi: politični dnevniki in tedniki, posebno pa raznovrstni strokovni listi. -

V Rusiji izhaja nad 550 listov in sicer je ruskih nad 450. Največ naročnikov ima »Golos« v Petrogradu; znameniti politični listi so še: »S. Peterburgskija Vjedomosti«, »Ruski mir«, »Novoje vremja«, »Invalid«, »Moskovskija Vjedomosti« itd. Nadalje izhaja v Rusiji veliko število mesečnikov ali revij (po vzoru »Revue des deux Mondes«), okoli katerih se zbira vse književno delovanje in koji so često merodajni v društvenih vprašanjih ruske države. Od teh časopisov so najznamenitnejši: »Vjestnik Evropi«, »Otečestvenija zapiski«, »Ruski vjestnik«, »Ruskaja misl«, »Ruskaja reč«, »Djelo« itd. Drugi listi imajo po vsem zgodovinski značaj kakor »Ruskij arkiv«, »Drevnaja i Novoja Rossija«, »Sbornik imperatorskago Obščestva Rossijskoj Istoriji« itd.

* * *

Da bode slika o kulturnih razmerah vsaj nekoliko popolna, izpregovorimo še nekoliko besedi o ruski književnosti in umetnosti. Seveda omenimo to le na kratko, samo, da vidimo, kako se je razvila ruska književnost in umetnost, dodavši imena najznamenitjših delavcev na polji ruskega leposlovja in ruske umetnosti.

Najprej nam je priznati, da se je med književnostmi velikih evropskih narodov jela ruska najkasneje dvigati. Stara ruska književnost je pisana v cerkveno-slovenskem jeziku. Še le od časa Petra Velikega jele so se v Rusiji knjige pisati v narodnem jeziku in sicer v moskovskem narečji. A v tem kratkem času od Petra Velikega do danes

povzdignila se je ruska književnost tako, da se jej ves zapadni svet divi, jo proučava in posnema. To velja posebno za rusko leposlovje osobito pa za roman. Prof. Jagić, izvrstni poznavatelj ruske knjige, piše po vsej pravici: »Evropske literature najnaprednejših narodov, francozka, angležka in nemška govore danes z velikim priznanjem o proizvodih ruskega duha druge in tretje četrti našega stoletja. Z malega središča, v kojem je stal Turgenjev dolgo osamljen, širi se spoštovanje dalje in dalje in zavzema čim dalje večje kroge. Francoski kritiki najnovejše dobe radi govore o uplivu Leva Tolstoja na francoske romaniste; beseda »le tolstošme« se je udomačila v modernej francoskej literaturi. To so znamenja velikega in trajnega interesa, koji se javlja in goji za rusko literaturo 19. stoletja: iztok vrača zapadu posojilo od dveh stoletij s procenti, v kojih je zbrana velika moč ruske individualnosti«.

Do početka XVIII. stoletja je sledila ruska knjiga tujim nazorom in sicer: v najstareji dobi se je naslanjala na cerkveno južnoslovensko (bolgarsko in srbsko) ter na grško knjigo do XIV. stoletja, pozneje na zapadno skolastično in naposled na francosko: začetkom XIX. stoletja pa na angleško in nemško. Da se je najnovejša ruska književnost v naši dobi povzdignila tako visoko, da je ustvarila toliko globokoumnih del, temu je uzrok prirodna plemenitost in nadarjenost ruskega naroda. Ruski pisatelji so že iz ljubezni do svojega naroda jeli kazati njegove rane, da bi priprostemu narodu življenje olajšali in mu donesli prosveto. Zato so ruski pisatelji črtali duševno in telesno življenje kmetskega stanu in inteligence, da bi zajedno pokazali narodovo dušo in narodovo bedo ter napake in razvade kakor tudi plemenito stremljenje inteligence. Tako je napredovala književnost vzporedno z društvom. Vsa ruska književnost one dobe črta žive ljudi in življenje, zato je tudi živa in silna kakor življenje, a navdahnjena je ali s toplo ljubeznijo za narod ali z boleznim ukorom za inteligenco.

Najstareja doba ruske književnosti je ustna ali prstonarodna književnost sestojeca iz pravljic in pripovedek, obrednih ter junaških pesmi (byline): o bojih s Tatari, o caru Ivanu, o Dimitru, Petru Velikem i. t. d.

Pismena ali umetna književnost je bila v svoji prvi dobi (do XVII. stolet.) povsem pod iztočnim vplivom. Tu vlada v knjigi edino težnja za krščansko-bizantinskimi ideali, vse kar je prihajalo od zapada, je bilo tedaj nekak strah ter se je gledalo na vse, kar je dišalo po zapadu, kakor na pravo nevarnost, koja preti krščansko-bizantinskim načelom in spasu duš pravoslavnih ljudi. Iz one

dobe imamo evangelij Ostromirov, znamenito Nestorovo kroniko ali letopis (1110.) potem dragoceno Slovo o polku Igorovê, Stoglav in Domostroj.

V XVII. stoletju je začela na Rusijo vplivati zapadna kultura na novi način. Nemški vpliv se je širil preko Novgoroda in Pskova, kasneje so se pridružili tudi Angleži in Holandci preko Arhangelska. Središče teh tujcev je bilo predmestje v Moskvi »njemeckaja sloboda« (kolonija). Na drugi način je vplival zapad preko jugozapadne ali Male Rusije, koder je prodirala v srce carstva poljsko-latinska struja.

V XVIII. stoletju so bile prve poskušnje na literarnem polju po evropskih uzorih. Pisatelji XVIII. stoletja niso Bog ve kako veliki, ali oni so izorali tla za velikane XIX. stoletja. Zato so vredni vsake hvale, ter so sê svojim delom položili prve temelje pravej ruskej književnosti, oni so ustvarili čitajoče občinstvo. (Dalje prih.)

Razno.

„Slovanski svet“. Došla nam je 15. štv. letošnjega »Slov. sveta«, o katerej piše urednik, da je poslednja v tem letu a morda tudi poslednja v obče.

»Slovanski svet« je začel izhajati leta 1888. v Ljubljani, kjer je izhajal tri leta. Od leta 1890. do 95. je izhajal v Trstu a od 95. do sedaj pa na Dunaju.

V vseh teh letih je ostal urednik g. Podgornik vedno zvest programu, katerega si je postavil za svrho ob začetku urejevanja »Slov. sveta«. Ta program, v katerem edino je rešitev Slovanov. ima v sebi jako obsežne ideje, vsled katerih so nekateri Slovenci nazivljali urednika sanjarja.

Nek slovenski državni poslanec se je celo izrazil enkrat o njem nekako tako-le: »Kaj bo ta neumni Podgornik sê svojim bedastnim listom«; kakor ta-le »izvoljenec«, mislilo je še mnogo drugih, kar nam najbolj priča dejstvo, da mora list prenehati. No in kljub temu bi jaz hotela in želela, da bi se tega poslanca in njegovih somišljenikov prejelo vsaj nekoliko Podgornikove »neumnosti« v našo slovensko korist.

Lista niso čitali mnogo naši Slovenci radi »visoke« politike, ki je bila v njem; no, dasi se mora priznati, da nekateri članki res niso bili pisani posebno živahno in zanimivo, vendar so bili politični

članki v obče vedno tako logični, trezni in modri, da ni čudo, da so Čehi dejali ob neki priliki, da je to najboljši južno-slovenski politični list.

Moral je prenehati enajst let hira joči »Slov. svet«! Čudno to ni, pač pa se je čuditi da ga ni bilo že davno prej konec, ko so letele od naših klerikalcev in latinizatorjev vedne bombe vanj. Dolgo je hiral pod udarci, ali udal, umaknil se ni in tudi sedaj, ko je namerjena njegova smrt, je ta smrt le navidezna, kajti nađejamo se, da bo iste ideje in tisti program širil »Slav. Echo«, naslednik »Slov. sveta«.

Kako grdo, da, nesramno in infamno so pisali nekateri naši patentirani »katoliški« listi o Rusiji, s kakim veseljem so podajali svojim čitateljem odlomke iz listov Slovanstvu sovražnih! Protestantski Bismarck in naši katoliki so v zvezi z Židi blatili Rusijo in pravoslavje, kakor da bi bil našim »katolikom« protestantizem in židovstvo prav pri srci. Nekateri so bili res preslepljeni od verskega fanatizma, toda oni, ki so to vojno »vodili«, so dobro vedeli, kako stojé stvari, a delali so v smislu »višjih« ukazov, kakor piše urednik Podgornik, »da bi se mogli povpenjati višje na lestvici hierarhični«. »Slov. Svet« oziroma urednik mu Podgornik in sotrudniki, osobito prof. Hostnik (Roščin) so pa postavili nekaj jez takemu pisarenju z izvrstnimi članki in z dokazi.

Prof. Hostnik (Roščin) je leta 1894. spisal v »Slov. svetu« prekrasne članke — bilo jih je mnogo o ženskem vprašanji. Ti njegovi članki so tako logični in tako krasni, da sem tudi v drugih jezikih malo čitala kaj tako dobrega o našem vprašanji. Ali so čitale naše Slovenke dotični spis? Jaz ga moren samo priporočati, ker o tem vprašanji nimamo še nič, da bi bilo vsaj primerjati z onim izvrstnim spisom.

Marija Baškirčeva. 37. štv. »Njive« je prinesla krasno sliko »L'atelier Julian« od Marije Baškirčeve. O tej priliki piše »Njiva«:

»V nekem pariškem salonu so se strokovnjaki in občinstvo posebno zanimali za sliko naslovljeno »L'atelier Julian«. Slika je bila podpisana z imenom Andrey, ime Parižanom popolnoma neznano. No kmalu se je ta psevdonom razjasnil v listih »Sport«, »Gazette des Femmes« in v drugih, iz katerih se je izvedelo, da »L'atelier Julian« je delo Marije Baškirčeve, mlade, ruske umetnice. Slika je ugajala tako po svojim koloritu in risanju kakor po svoji složni in srečni kompoziciji, raznoličnosti, točnosti in realnosti figur.

M. Baškirčeva se je rodila leta 1860. blizu Poltave iz bogate, plemenitaške rodbine. Svoje mlade dni je preživela v Nici. Razvila se je jako hitro in že rano je kazala svojo nadarjenost za razne umetnosti. Poleg tega je bila lepa in umna. Angleški, nemški in

italijanski jezik je govorila in pisala že v rani mladosti, a francoski je bil njen drugi materni jezik, v katerem je mislila in pisala svoj znameniti dnevnik, katerega hrani njena mati v Nici in iz katerega so bili natisnjeni le nekateri odlomki. Ta dnevnik je jako zanimiv zato, ker se je Baškirčeva sukala v visokih literarnih in političnih pariških krogih baš v dobi po francosko-pruski vojni, v dobi ditaktorstva Gambette in začetkom tretje republike ter živo popisovala svoje vtise in opazovanja.

Leta 1877. je prišla v Pariz ter tam vstopila v akademijo Žuliana, kjer se je učila slikarstva pod raznimi profesori. Po enajstmesecnem delu v imenovanej akademiji podelil jej je žuri akademije zlato svetinjo. Znamenita njena slika »Meting« se je kupila za Luksenburški muzej.

Baškirčeva, ki je umrla leta 1884. v 24. letu svoje starosti, je ostavila okoli 150 slik in raznih risarij ter tudi nekoliko skulpturnih etudov, ki kažejo njen talent tudi v tej umetnosti. L. 1887. so izšli odlomki iz njenega dnevnika v dveh zvezkih, katere je izdal francoski pisatelj Andrej Terjè*) in kateri so vzbudili veliki šum. Gladston je nazval ta dnevnik »eno najznamenitejših knjig tega stoletja«.

Za ustanovitev ženske univerze je zapustil meščan Ostrakov iz Moskve milijon rubljev.

Ženski gimnazij je ustanovila gđč. Kammerling v Lvovu. Gališko cesarsko namestništvo jej je podelilo v to svrho potrebno koncesijo. Gđč. Kammerling je dovršila svoje študije na dunajski univerzi. Ona je prva gimnazijska učiteljica v Avstriji.

Novo sredstvo proti protinu. Znani redakteur lista »Kneipp-Blätter«, naš rojak gospod J. Okič v Worishofnu je iznašel gotovo delujoče sredstvo proti protinu, revmatizmu in ischias-u. Mnogobrojna spričevala in priznalna pisma pričajo, koliko pomoči je že izdalo to sredstvo. Pisati je: J. Okič, redakteur der »Kneipp-Blätter«.

Nove razglednice v korist družbe sv. Cirila in Metoda s podobo rajnega pisatelja in deželnega poslanca Janka Krsnika, Krsnikove graščine in farne cerkve na Brdu, izdelane prav lepo v svitlotisku se dobijo (100 komadov za 4 gld. 30 nvč. po poštnim povzetjem) pri gospici Ljudmili Roblek v Litiji (Kranjsko). Ona je tudi pripravljena pošiljati nabiralcem za zbirke te razglednice, ali druge in sicer: s podobo dr. a Frana Prešerna, Valentina Vodnika, škofa Strossmayerja, Simona Gregorčiča ali se sliko Litije (5 vrst), ako se ji za vsako razglednico pošlje v znamkah 10 novčičev.

*) Rusi pišejo vsa tuja imena fonetično po svojem pravopisu. (Op. prel.)